

MITT i LIVET

Västanfors Västervåla församlings tidning

nr 1/19

Mänskliga rättigheter

Mänskliga rättigheter

FN's konventioner om mänskliga rättigheter utgår från alla människors lika värde och sammanfattar i 30 artiklar varje individs rätt att bli behandlad med respekt.

Påskens nummer av församlings-tidningen Mitt i livet lyfter fram mänskliga rättigheter ur olika perspektiv. På tidningens omslagsbild balanserar en ung kvinna på en mur. Vilka möjligheter har hon att få leva ett bra liv och känna sig respekterad, och fri?

Mitt i livet skriver om hederskultur, kulturkrockar och integration. Vi berättar också om stöd till anhöriga som på olika sätt stöttar närstående som har någon typ av funktionsnedsättning.

I grunden handlar de fina orden mänskliga rättigheter om hur vi människor behandlar varandra. Vi är alla individer med olika bakgrund och förutsättningar, men med samma längtan efter ett meningsfullt och kärleksfullt liv. Prästen Per-Arne Bengtsson berör detta i sin text «Rätten att finnas till».

Svenska kyrkans fastekampanj samlar in pengar för att stötta människor i andra delar av världen som drabbats av naturkatastrofer eller krig. Svenska kyrkans specialområde handlar om psykosocialt stöd för att människor ska våga tro på livet igen och orka kämpa för att förbättra sin situation.

Påskens budskap handlar om att livet segrar över döden. Vi får aldrig sluta tro på att det goda är starkare än det onda!

Cecilia Kjellin Eriksson, redaktör

Familjehederns beskyddare

Den 19 december ordnade Fagersta kommun en föreläsning på Lindgården om hederskultur. Farman Sediq från Kurdistan inledde med ett föredrag om familjeheder. Journalisten och författaren Per Brinkemo talade om kulturkrockar och vägar till bättre integration.

1999 flydde Farman Sediq och hans familj från Kurdistan i Norra Irak till Sverige. Han växte upp i den mångkulturella stadsdelen Bergsjön i Göteborg. När Farman kom till Sverige som tolvåring var det självklart för honom att det var hans uppgift som ende son i familjen att kontrollera och bevaka systrarna. Farman hamnade i ett nätverk av människor från samma kultur och han umgicks med killar som triggade varandra till en rå jargong och fokus på heder. Nu har han ändrat attityd och värderingar kring heder och jämställdhet.

Situationen i familjen

Farman berättar om situationen i familjen under uppväxten. Hans äldre syster fick kontakt med en kille, men det accepterades inte av familjen. Föräldrarna började prata om att gifta bort systemen med en man i Kurdistan, men hon fick till slut chansen att under stränga restriktioner och ständiga skuldbelägganden studera färdigt i Sverige.

Det var först när Farman själv under sista året i gymnasiet blev kär i en tjej som han började fundera över varför hon och andra tjejer inte hade samma rätt som männen att bestämma över sina liv. Farman och

hans flickvän blev upptäckta av en bekant till hennes bror och Farman vet än idag inte vad som hände med flickvännen. Hon försvann och Farman lyckades inte få kontakt med henne igen.

Händelsen fick Farman att börja tänka annorlunda. Han fick senare en inbjudan till Fryshuset i Göteborg där han träffade ett gäng killar som åt pizza och pratade om skolan och framtiden. De kom under sina diskussioner fram till att det är orättvist att alla inte får bestämma över sitt eget liv.

-Mångfald är inte lätt. Det är inte enbart en persons uppdrag, utan skola och samhälle måste agera tillsammans. Genom att skapa en relation till unga killar, vara nyfiken, ställa frågor och få dem att tänka till så kan man forma ungdomar. Det går att förändra! tror Farman. Bättre introduktion till samhället och bostäder för nyanlända som inte ligger i samma område är två andra viktiga delar för bättre integration, menar han.

Finns i många länder

Farman förklarar synsättet inom hederskultur, som finns i många samhällen. Det har inte med religion att göra. I en hederskultur är gruppen viktigare än individen. Hederskultur handlar om gruppens anseende och om familjens ärlighet, rykte och status. Det är värderingar som fostrat flera generationer, och det är ett gammaldags system jämfört med det svenska samhället. Familjens heder blir även något affärsmässigt. Det är till exempel viktigt hur man uppfostrar sina barn. Barnäktenskap är mycket vanligt. Ett exempel är landet Afghanistan där 80-90 procent

Personal inom Fagersta kommun och andra intresserade lyssnade till Farman Sediqs föredrag om hederskultur.

Foto: Lena Bylund

av giftermålen är tvångsäktenskap. Kvinnan bär mannens heder och är mest utsatt. Alla får vara barn mellan 0 och 12 år, men när flickor i tolvårsåldern får sin första menstruation blir det plötsligt viktigt hur hon klär sig och hur hon uppför sig. Hon får vid den här tiden lära sig att laga mat och sköta ett hem. Friheten begränsas alltmer. Det kan vara skamligt om en 18-årig kvinna fortfarande bor kvar hemma. Kvinnan äger inte sin sexualitet och ryktesspridning är farligt för kvinnan. Skilsmässa är inte vanligt. Om det händer så flyttar kvinnan tillbaka till sina föräldrar, men oftast tvingas kvinnan att fortsätta leva med en man även om han behandlar henne illa. Sexuellt våld är vanligt

och samhället ger inget skydd. Det är ett socialt och ekonomiskt förtryck. Mannen sköter ekonomin och många kvinnor får inte ens ha ett eget bankkort.

Begränsningar inom det sociala

Hedersrelaterade mord är ovanliga men förekommer. Det börjar med begränsningar inom det sociala livet. Flickan ska skydda sin oskuld och vara ärbär för familjen. På sociala medier kan rykten spridas till väldigt många på kort tid. Rykten om en kvinna kan medföra att familjen öppet planerar att döda henne, och det är sällan man ångrar sig. Det förekommer till och med livesända hedersmord på sociala medier, berättar Farman Sediq.”Jag

gjorde det för gruppen” är en vanlig förklaring till varför man dödat en kvinna från sin egen familj. Så länge pojkar och män betar sig som riktiga män (är heterosexuella) så har de stor frihet. Homosexualitet tolereras inte.

-Heder handlar delvis om oro och rädsla, menar Farman. Rädslan att familjens rykte inom gruppen skadas är så stor att man bestraffar sina egna familjemedlemmar när normen inte följs. Man gör nästan vad som helst för att behålla familjens ärbärhet. Allt detta blir en krock för den som kommer till ett samhälle som det svenska, där individen är utgångspunkten och mänskliga fri- och rättigheter ses som självklara.

Cecilia Kjellin Eriksson

Från klan till stat

om kulturkrockar och vägar till bättre integration

Många av de människor som kommer till Sverige idag har inga, eller dåliga, erfarenheter av en stat. Att förstå hur klanbaserade samhällen fungerar är en nödvändighet, både för att förstå utrikespolitiska händelser och för ett effektivt integrationsarbete. Under ett föredrag på Lindgården i december delade Per Brinkemo med sig av sina erfarenheter av integrationsarbete.

Per Brinkemo är journalist, författare och föreläsare. Han har jobbat på flera av de stora svenska dagstidningarna och på Sveriges television. 2009 började han jobba i Somalilandföreningen, som är en somalisk förening i Rosengård i Malmö. Under åren där lärde han sig mer om vad det innebär att komma från ett klansamhälle till en av världens starkaste stater – Sverige. 2014 utkom han med boken ”Mellan klan och stat – somalier i Sverige”.

Klanstrukturer är vanliga

När Per började arbeta med integration förstod han snart att det inte räcker för en person från en annan kultur att börja arbeta och lära sig språket för att bli integrerad i det svenska samhället. -En förutsättning för att se sig själv är att kunna jämföra med något annat. Jag fick syn på mig själv och det land jag lever i och förstod att världen inte ser ut som Sverige. Svenskar är statsmarinerade individualister, upprepade Per flera gånger under föredraget. Vi ska vara tacksamma för att vi har de system vi har i Sverige! Det har gett förutsättningar för ett individualistiskt samhälle.

Klanliknande strukturer dominerar i världen, till exempel i Afrika och

Asien. En klan är ett sätt att organisera sig när det inte finns någon stat eller när staten inte fungerar. En klan är en enhet som ersätter staten och som har en social, ekonomisk, politisk, juridisk och ibland även en militär grund. En klan har en kollektivistisk struktur, som har en inre logik, hävdade Per Brinkemo, som också vill utvidga begreppet hederskultur till att gälla även lag och ekonomi. Hederskultur finns i flera religioner, även inom kristendom.

Synen på familjen skiljer mest

I Sverige har människor en sval men generell tillit till systemet. I ett klansamhälle är tilliten till den egna klanen (gruppen) oerhört stark. Den värsta kulturkrocken handlar om synen på familjen, till exempel när det gäller barnuppfostran, men det handlar också om religion, könsroller, sexualitet och statens mandat att lägga sig i. Per ger ett exempel:

-När lagen mot barnaga infördes i Sverige 1979 fick svenskar lära sig alternativa metoder för barnuppfostran, men människor från andra kulturer som flyttar till Sverige får inte hjälp med att se andra alternativ. Detta kan förklara en viss misstänksamhet mot socialtjänsten, tror Per.

Individualism eller kollektivism

Sverige är en liberal demokratisk rättsstat. I Sverige uppfostrar vi våra barn på ett historiskt unikt sätt genom att i demokratisk anda diskutera saker, vilket stärker individen. I en kollektivistisk struktur agerar man för gruppens bästa och visar respekt för äldre. Blod är tjockare

Per Brinkemo kom genom sitt arbete som journalist i kontakt med en ung somalisk pojke, som av sina föräldrar i Sverige skickats tillbaka till Somalia på en ”uppfostringresa” och eftersom de avstod från att lämna in en passansökan åt sonen så kunde han inte komma tillbaka till Sverige. När Per arbetade med artikeln visade det sig att många unga somalier råkat ut för samma situation. Denna händelse uppmärksammades i svensk media och fick starka läsarreaktioner. Efter drygt två år kunde pojken återvända till Sverige och blev en del av Pers familj. Det förändrade Pers liv och han lämnade journalistiken för att arbeta med integrationsfrågor.

än vatten vilket medför att släkten/familjen är viktigast. ”Kärnfamiljen” i ett klansamhälle är mycket större än den svenska kärnfamiljen. Kunskapen om släkten i ett klansamhälle har en konkret funktion, ungefär som ett personnummer i ett socialförsäkringssystem. Huvudklanerna i världen finns i till exempel Somalia, Libyen, Irak, Afghanistan och Palestina.

En klan består av många delar i en oupplöslig helhet. Om en del i kedjan brister så går kedjan sönder. Inom klanen hjälps man åt. -I många länder med klanstruktur har man helt enkelt inte lyxen att leva solo.

Fråga juristen

Testamente mellan sambor

Många vänder sig till oss för att få hjälp med att skriva ett testamente. Genom att skriva ett testamente kan du ändra på den i lag bestämda arvsordningen, antingen fullt ut eller till viss del. Du kan även genom ett testamente ge dina arvingar ett extra skydd genom att förordna om att arvet ska vara deras enskilda egendom i äktenskap eller samboförhållande. Nedan kommer en fråga om testamente mellan sambor.

Många lämnar denna disfunktionella struktur för att komma till något bättre i Sverige.

Ett statssamhälle är lagbundet och riktar sig till individen medan en klan bygger på relationer och en förhandlingsstruktur. Det är en förklaring till att man ibland stöter på personer från till exempel Somalia som försöker förhandla i situationer som i Sverige är reglerade enligt lag. Den juridiska delen är mest problematisk när förtroendet för rättstaten är så lågt att man agerar på samma sätt som man gör i sitt hemland, till exempel genom att lösa konflikter på egen hand.

Samhällsinformation behövs

Individer upplever en dragkamp mellan stat och klan. Jihadism eller kriminalitet blir för en del lösningen på den splittring som unga människor lever i när övergången från klan till stat inte fungerar bra.

-Integration är inte bara att ta av sig sin kulturella ryggsäck när man kliver över en landsgräns. Trycket hemifrån finns kvar, till exempel via sociala medier och resor tillbaka till hemlandet. Det tar tid för en person att gå från klan till stat, särskilt när man inte får skillnaderna förklarade för sig. Samhällsinformation är nödvändigt, hävdar Per Brinkemo.

Cecilia Kjellin Eriksson

Fråga: Vi är ett par som lever tillsammans som sambo. Vi vill upprätta ett testamente för att kunna arva varandra. Vi vill att samma arvsregler ska gälla som vid giftermål utan att gifta oss. Kan vi egenhändigt skriva ett testamente och i närvaro av vittnen underteckna testamentet eller måste ett testamente skrivas med hjälp av en jurist?

Svar: Om ingen av er har barn kan ni i ett testamente bestämma att den efterlevande sambon ska arva allt. I testamentet ska ni då också bestämma om den efterlevande sambon ska arva med **full äganderätt** eller **fri förfoganderätt**.

Om den efterlevande sambon ärver med **full äganderätt** så ärver den först avlidnes arvingar ingenting. När den efterlevande sambon avlider kommer dennes arvingar (enligt lag eller enligt testamente) att arva all egendom.

Om den efterlevande sambon ärver med **fri förfoganderätt** så kommer den först avlidne sambons arvingar att få del av arvet när ni båda är avlidna. Då det i vissa fall kan gå lång tid mellan dödsfallen räknar man ut hur stor andel arvet efter den först avlidne utgör av den efterlevandes totala kvarlåtenskap. Detta måste man räknas ut i samband med att sambo nummer ett avlider. Andelen ligger senare

till grund för hur arvet ska fördelas mellan era respektive sidor när ni båda är avlidna. Den efterlevande sambon kan inte styra över denna andel genom ett nytt testamente eller på annat sätt ändra den först avlidnes vilja. Dock har den efterlevande sambon rätt att under sin livstid göra i stort sett vad hen vill med egendomen såsom sälja egendom, köpa egendom, förbruka tillgångar eller kosta på sig jorden-runt-resor, utan att den först avlidne sambons arvingar kan ingripa för att "rädda sitt arv".

Om någon av er sambor har barn (eller om ni får barn) kan man inte testamentera bort hela sitt arv. Barnet/barnen har alltid rätt till sin laglott vilket är lika med halva arvet. Den andra halvan kan testamenteras till någon annan än barnet, exempelvis en sambo. Skulle ni gifta er och ha gemensamma barn så ärver ni varandra och de gemensamma barnen får vänta på sitt arv tills ni båda är avlidna.

Det finns inget som hindrar er från att ni själva upprättar ert testamente. För testamenten finns det vissa formkrav som måste vara uppfyllda för att testamentet ska vara giltigt, tex att testamentet ska vara skriftligt och bevittnat av två personer som uppfyller vissa kriterier (se 10 kap Ärvdabalken). Om man är osäker på arvslagstiftningen kan det vara värt att kontakta en kunnig jurist vilket vanligtvis ger mer nytta än det kostar.

Ida Jäder, Jurist

*Kyrkans Allmänna Juridiska Byrå
tel 0223-434 76*

Jag kunde inte lämna bort honom

Efter tolv år i flyktinglägret har flerbarnsmamman Nadiwas hopp om att komma därifrån falnat, men livsglöden har inte brunnit ut. Med hjälp av en spargrupp har hon startat en mataffär och hennes omsorger räcker även för Mohammed - ett av många föräldralösa barn.

Nadiwas make arresterades och fängslades av regimen i deras hemland i östra Afrika. Varför hennes man sattes i fängelse vet hon inte. Hon vet inte heller var han hålls fången eller om han överhuvudtaget lever. Hon vet bara att hon och barnen inte kunde vara kvar i landet. De tvingades fly till Kenya, och placerades i flyktinglägret Kakuma, där de nu bott i över tolv år. -Vi är här för att vi inte har någon annanstans att bo. Vi har fått skydd här men det är inte säkert. Det är en kamp varje dag, säger Nadiwa.

-Maten räcker inte, pengarna räcker inte. Jag går långt till fots varje dag till jobbet men jag tjänar mindre än 500 kronor per månad. Ena månaden köper jag skor åt ett av barnen, nästa månad till nästa barn, och när alla fått skor behöver den första nya skor igen.

En ung kvinna kom till lägret

En dag för drygt fem år sedan kom en ung kvinna från Nadiwas hemland till lägret med sin femåriga son Muhammed. Kvinnan berättade för Nadiwa att hon inte var välkommen hem till sin familj eftersom hon var ogift när barnet föddes. Hon hade rest till Nairobi för att leta efter pappan till sin son, men eftersom hon befann sig illegalt i Kenya förflyttades hon mot sin vilja till Kakuma flyktingläger. -Jag försökte hjälpa dem, de fick bo hos mig och jag sa till henne att eftersom

I flyktinglägret Kakuma i norra Kenya bor 120 000 barn.

Många av dem har förlorat sina föräldrar.

Muhammed kom till Kakuma med sin mamma för fem år sedan. Idag bor Muhammed hos Nadiwa som ser till att han får bra mat varje dag, får gå i skolan och får spela fotboll i flyktinglägrets fritidscenter.

Foto: Jesper Wahlström

hon kunde laga mat så kunde hon skaffa ett jobb och tjäna pengar. Hon jobbade i tre månader och sparade pengarna. Sedan stack hon. Hon lämnade sin egen son! Om jag skulle träffa henne idag skulle jag ha så många frågor. Vad kan vara anledningen till att lämna sitt eget barn!? Nadiwa tittar med sorgsna ögon på Muhammed, som står tyst och stilla i dörröppningen till deras hem.

-Jag trodde först att hon skulle komma tillbaka. Men jag visste inte vad jag skulle göra med Muhammed. Han kunde inte sitta ensam i mitt

hem medan jag gick till jobbet. Så jag tog med honom till LVFs barnskyddsgrupp och sa att han måste gå i skolan. Men de sa att han behövde en fosterförälder som kunde skriva pappren och ta hand om honom. -Mina barn ville inte att jag skulle skriva pappren. De sa till mig: "Nej - gör det inte! Vi vill inte vara kvar här i tolv år tills han blir myndig!" Men jag kunde inte lämna bort honom, han hade ingen annan än mig. Jag frågade vad hans mormor och morfar hette, men han sa bara "mormor och morfar", han kunde inte namnet på någon i sin familj. Han var så liten.

Nadiwa har öppnat en mataffär. Inkomsterna bidrar till att familjens ekonomi går runt och gör att hon kan laga bra, näringsrik mat till barnen. Foto: Jesper Wahlström

Ensamma barn behöver en fosterförälder

Ensamma barn i Kakuma flyktingläger behöver en fosterförälder. I första hand placeras barn hos släktingar, men om det inte finns någon de känner så försöker LVF hitta lämpliga fosterföräldrar bland dem med samma nationalitet. Det kan vara svårt att finna någon lämplig familj som är redo att ta sig an ytterligare ett barn i en redan utsatt situation med brist på mat, husrum och pengar. LVF organiserar stödgrupper för fosterföräldrarna så de kan hjälpa varandra genom samtal och gemensamt sparande.

Startade mataffär

Nadiwa berättar om hur hon genom spargruppen lyckades starta en egen mataffär.

-Jag frågade en vän som säljer frukt om jag kunde få numret till leverantören. Sen pratade jag med alla i mitt bostadsområde och sa att de skulle spara pengar för att snart finns frukt och grönsaker att köpa. I spargruppen ger alla 100 kronor varje månad och turen går runt att få pengarna. När det blev min tur att få 700 kronor ringde jag och beställde potatis, tomater och bananer. Och maten kom! Då kunde

jag sälja och beställa mer igen och så har det fortsatt. Det blir inga pengar över men det räcker så att jag och barnen kan äta bra mat varje vecka.

Nadiwa plockar bland tomaterna inne i sin lilla affär. Hennes äldsta dotter tändar kolugnen utanför och sätter på en stor gryta med olja. Det ska bli pommes frites att sälja. Muhammed går in och byter om från sin skoluniform för att gå på fotbollsträning, arrangerad av LVFs ungdomssektion. Han gillar att spela fotboll och Nadiwa säger att det är den enda gång hon ser honom glad. Hon säger att han haft det svårt, men att hon tycker att hon ser en ljusning – att han börjar acceptera henne.

-Han sa till mig att om han får åka härifrån så vill han åka med mig.

Vardagen går vidare

Livet i flyktinglägret går vidare, vardagen rullar på. Hoppet om att komma därifrån har falnat i takt med åren som passerat. Men Nadiwa ger sina barn uppmuntrande blickar och konstaterar:

-Gud gav mig det här livet. Och Gud gav mig de här barnen att ta hand om.

Text: Susanna Olivin

FN:s konventioner om mänskliga rättigheter

Antagen den 10 december 1948

källa: www.regeringen.se

Artikel 1

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap.

Artikel 2

Var och en är berättigad till alla de rättigheter och friheter som uttalas i denna förklaring utan åtskillnad av något slag, såsom på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt. Ingen åtskillnad får heller göras på grund av den politiska, rättsliga eller internationella status som råder i det land eller det område som en person tillhör, vare sig detta land eller område är oberoende, står under förvaltarship, är icke-självstyrande eller är underkastat någon annan begränsning av sin suveränitet.

Artikel 3

Var och en har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet.

Artikel 4

Ingen får hållas i slaveri eller trälldom; slaveri och slavhandel i alla dess former skall vara förbjudna.

Artikel 5

Ingen får utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Artikel 6

Var och en har rätt att överallt erkännas som en person i lagens mening.

Samma himmel. Samma rättigheter.
Verkligheten ser olika ut.

Foto: Magnus Aronson/IKON

Bakom varje siffra finns en människa

135 miljoner människor i världen är i akut behov av humanitärt stöd. Det är en siffra som är svår att förstå, men bakom den finns människor som fått sin trygghet sönderslagen av krig, våld och naturkatastrofer. För de drabbade innebär katastrofen ett liv med stress, sorg och utsatthet. Svenska kyrkans internationella arbete stödjer humanitära insatser över hela världen. Dina gåvor används där behoven är som störst. Tillsammans kan vi rädda liv! Var med i kampen för människors rätt att få resa sig starkare ur en katastrof. Swisha din gåva till 900 1223. Tack!

- **Humanitärt stöd som ser hela människan**

Krig, våld och naturkatastrofer slår sönder miljoner människors tillvaro varje dag. Varje person som drabbas har rätt till trygghet, värdighet och behöver stöd för att leva vidare. Att rädda liv och lindra nöd är alltid högsta prioritet när katastrofen är ett faktum. De som drabbas hårdast är de som från början har minst resurser eller saknar skyddsnät. Svenska kyrkans internationella arbete stödjer katastrofinsatser över hela världen. Det ger människor möjlighet att:

- **Känna trygghet**

Tak över huvudet, mat och rent vatten gör att människor överlever. Det ger också kraft att våga tro på tillvaron igen.

- **Få möjlighet att utvecklas**

Utbildning, självhjälpsgrupper och spar- och lånegrupper, en trygg inkomst eller en buffert minskar utsatthet och bygger självständighet.

- **Hitta ett sammanhang**

När människor kan påverka sina liv minskar stress, oro och psykisk ohälsa. Delaktighet, möjlighet att organisera sig och vara aktiv gör det lättare att bygga en ny vardag.

- **Res sig starkare**

När människors behov står i fokus och humanitärt stöd utformas med respekt för individen växer tron på framtiden.

Läs mer: www.svenskakyrkan.se/internationelltarbete

Fakta om ACT-alliansen

Tack vare kyrkornas världsvida nätverk finns vi redan på plats om katastrofen kommer. Svenska kyrkans internationella arbete är medlem i ACT-alliansen – en sammanslutning av mer än 150 kyrkor och trosbaserade biståndsorganisationer som finns över hela världen. När en katastrof inträffar ger vi stöd till de ACT-medlemmar som arbetar i katastrofområdet. Den största styrkan är att vi genom detta nätverk finns på plats före, under och efter katastrofer. Dels kan det handla om ekonomiskt stöd, men också teknisk support och kapacitetsbyggnad om det efterfrågas av våra partner på plats.

Svenska kyrkans internationella arbete är ledande i psykosocialt arbete inom ACT-alliansen och skickar ut personal från vår psykosociala personalpool vid efterfrågan. När en katastrof vänder upp och ner på allt, handlar det psykosociala arbetssättet om att ge stöd på rätt sätt i varje steg mot ett tryggt liv igen.

Psykosocialt arbete handlar om att möta människors behov att få vara delaktiga. Att återfå kontrollen över sina egna liv och bli aktiva överlevare.

Nytt namn och ny logga

Svenska kyrkans internationella arbete byter namn till Act Svenska kyrkan i maj 2019. Den nya logotypen ser ut då här:

Härskartekniker

Ett sätt att sätta medbestämmande och mänskliga rättigheter ur spel är att använda sig av olika härskartekniker. För att undvika att bli ett offer för det kan det vara bra att känna till och vara observant på några vanliga sätt att trycka ned andra. Här är några exempel:

Osynliggöra:

det innebär att behandla en annan människa som om hon eller han inte existerar. Fast vederbörande befinner sig i samma rum räknas hen inte in i konversationen, beslut eller den gemensamma upplevelsen. Ingen frågar och ingen kommenterar eller vänder sig mot den osynliggjorde. Ofta används kroppsspråket för att visa ett avståndstagande; ”för mig finns du inte – du är inte ens värd att bli någon som jag talar med eller betraktar som min jämställd”.

Förlöjligande:

den som vill härska har en tendens att förlöjliga andra i gruppen som en signal till varje individ att ”om du inte passar dig så kommer jag att få dig att bli utskrattad och förlöjligad tills du krymper och blir tillintetgjord”. Förlöjligande kan även vändas mot en annan grupp eller sammanhang för att avleda uppmärksamheten. Det är en metod att hantera sina rädslor och föra över dem på andra. Identitet av ett mindervärde förläggs utanför på andra individer medan man själv står över andra.

Påförande av skam och skuld:

nästa steg är att påföra skuld och skam på andra individer för att hitta syndabockar. Alla andra går fria om det finns en som får bära hela skulden. Huruvida det är en reell skuld eller inte saknar betydelse. Det är spelet att utse syndabocken som är dynamiken i gruppen. När någon stöts ut så blir de andra ”sammansvetsade” för en kort stund medan dramat pågår.

Dubbelbestraffning:

den som råkar illa ut blir ofta dubbelbestraffad av sin omgivning som anser det vara befogat. Det sker med subtila metoder och ger en isolering från andra. Att undvika vederbörande är ett vanligt exempel eller att ställa någon i fokus på ett obehagligt sätt.

Tysthetskultur:

att personer tystnar och samtalsämnet byts snabbt när någon kommer in i rummet är en härskarteknik. Samtalsämnet kommer upp vid ett senare tillfälle. Skvaller och desinformation är vanligt i olika former av dubbelspel som syftar till att förminska en persons betydelse i sitt sammanhang.

Undanhållande av information:

en vanlig metod är så kallad selektiv information vilket innebär att delar av en information sprids till olika personer beroende på vilken bild man vill sprida om en annan person. Ibland ställs någon helt utanför all information för att ett beslut skall gå igenom utan protester.

Kategorisering:

att ge människor ett öknamn kan vara en metod att härska över någon annan om det också inkluderar en värdering. Idag får många människor diagnoser stämplade på sig vilket innebär att andra har förutbestämda uppfattningar av den det gäller. Det blir ett avståndstagande som sker automatiskt och skapar attitydförändringar.

Per-Arne Bengtsson, präst

Artikel 7

Alla är lika inför lagen och är berättigade till samma skydd av lagen utan diskriminering av något slag. Alla är berättigade till samma skydd mot alla former av diskriminering som strider mot denna förklaring och mot varje anstiftan till sådan diskriminering.

Artikel 8

Var och en har rätt till verksam hjälp från sitt lands nationella domstolar mot handlingar som kränker hans eller hennes grundläggande rättigheter enligt lag eller författning.

Artikel 9

Ingen får godtyckligt anhållas, hållas fängslad eller landsförvisas.

Artikel 10

Var och en är på samma villkor berättigad till en rättvis och offentlig förhandling vid en oberoende och opartisk domstol vid prövningen av hans eller hennes rättigheter och skyldigheter och av varje anklagelse om brott mot honom eller henne.

Artikel 11

1. Var och en som är anklagad för brott har rätt att betraktas som oskyldig till dess att hans eller hennes skuld lagligen har fastställts vid en offentlig rättegång, där personen åtnjuter alla rättssäkerhetsgarantier som behövs för hans eller hennes försvar.

2. Ingen får fällas till ansvar för en gärning eller underlåtenhet som inte utgjorde ett brott enligt nationell eller internationell lag vid den tidpunkt då den begicks. Det får inte heller utmätas strängare straff än vad som var tillämpligt vid den tidpunkt brottet begicks.

Artikel 12

Ingen får utsättas för godtyckligt ingripande i fråga om privatliv, familj, hem eller korrespondens och inte heller för angrepp på sin heder eller sitt anseende. Var och en har rätt till lagens skydd mot sådana ingripanden och angrepp.

Rätten att finnas till

Ingen människa kan göra anspråk på att äga jordklotet, atmosfären eller rymden. För det är ingen uppfinning eller något en människa skapat. DNA finns det individer som försökt få patent på och det finns kyrkor som hyr ut luften ovanför sin kyrka för att finansiera sin verksamhet. Kampen om att få plats och leva sitt liv har pågått sedan urminnes tider och så länge det finns en individ kvar på jorden så kommer den personen att vilja äga hela jorden. I varje fall vill storskurken i bondfilmen det och det roar oss att se på kampen mellan den onde och den gode. Kampen om att leva på jorden.

För när människor trodde på att Gud skapat allt så var frågan avgjord. Ingen människa kunde äga livet och jorden som ger livet. Alla människor var i samma situation och var beroende av Gud för sin existens. Det handlade om mat till allt levande, syre i lungorna, en fungerande kropp utifrån behov som naturen kunde tillgodose och det fanns plats för alla levande varelser. Allt i tillvaron bestod av en balans och en harmoni som Gud skapat och i dag kallar vi det för "det ekologiska systemet". Skapelseberättelsen är en lovsång som användes i kung Salomos tempel kring 1000-talet före Kristus. Texten vill beskriva Gud som ett tillstånd bestående av en vibrerande harmoni som på hebreiska kallas för *Shalom*.

Människan var ett

För att förstå det tillståndet så måste vi gå in i en förståelse som handlar om att människan är något i ett kollektiv. Det finns inga individualister som kör ett eget race. Människan är något i en gemenskap precis som djuren tillhör sin flock och fungerar i det sammanhanget. På samma sätt skall individen vara någon i relation till sina närmaste. Tanken är att individer kompletterar varandra och fungerar fullt ut som människor först när de når ett sammanhang. Meningen med våra liv är att vi är skapade för att "tjäna och älska varandra som

Gud har älskat och tjänat oss genom sin skapelse". Grundtanken med skapelsen är att vi skall leva på ett horisontellt plan. Ett tillstånd där alla har samma människovärde eftersom Gud har skapat oss. Alla har vi samma ursprung och tillsammans bildar vi den mänskliga familjen på jorden.

Splittringen

Men enheten gick sönder och splittringen mellan människorna var ett faktum. Kampen om makten över jorden blev en av de mest drivande krafterna i den mänskliga historien. Dödandet kom in som ett medel för att nå herravälde över andra. Vem som hade rätt till ägandet blev en ödesfråga och det ställde folk mot folk. Att äga marken var en grund för att bygga rikedom och välbefinnande. Det blev en kamp om de bästa jordarna och de bästa betingelserna.

Det mänskliga psyket gick från ett horisontellt betraktande till ett vertikalt. En rangordning av människor blev världsbilden och den starke avgjorde vad som skulle gälla. Andra världskriget kom att handla om vem som skulle lämna sitt livsrum och vilka som skulle få rätt till utökad expansion. Ordet *Lebensraum* / *livsrummet*, blev moroten för att gå i döden för sitt land och det egna folket. Att dö för att öka folkets makt att dominera och härska över andra folk.

Maskinerna tar över

Den moderna tiden under förra seklet visar att maskinerna tagit plats och tagit över de funktioner som människan själv utförde. Anpassningen till maskinernas värld blev en grundförutsättning för att överleva. Människan blev inte längre målet för mänskligt liv som konsten och humaniora beskriver utan en fråga om arbetskraft som servar maskinerna.

Därmed kom en annan syn på vad det innebär att vara människa. Det som vi idag kallar för ett *instrumentellt värde*. Det betyder att bara det vi utför har ett värde. Det är själva prestationen som kan mätas och analyseras och vi själva har inget värde som levande varelser. Alla kan bytas ut och ersättas av någon annan som i en produktionskedja. Industrialismen har förvandlat livets villkor och gjort det materiella livet enklare men baksidan är att vi skapat en ny syn på vad det är att vara människa. Det handlar om *massans psykologi* som kan styras i den riktning som är önskvärd utifrån de som äger kapital och politiskt inflytande.

De mänskliga rättigheterna

Efter andra världskriget stod det klart för västvärlden vilka grova kränkningar av människor som pågått under kriget. Det var då viktigt att formulera en människosyn som kunde fungera som en gemensam bas av värderingar. Den 10:e december 1948 antog Förenta

Nationerna de mänskliga rättigheterna som är det grunddokument som organisationen samt alla nationer som skrivit under, skall arbeta för. Helt klart är att grunden är hämtad från den kristna trons människosyn och kan betraktas som en livsåskådning utan en uttalad Gud eller Skapare. De mänskliga rättigheterna består av 30 artiklar som skall garantera varje människans rätt att få plats på jorden under sitt liv. Artikel 1 formuleras så här: *alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap.*

Rätten att växa

Ibland är det svårt att förstå mänskligt beteende särskilt när det gäller ondskan i världen. Att vara destruktiv verkar vara en sport för många dolda krafter som driver på för att finna nya kreativa

sätt att förstöra livet för andra. Om vi inte får det vi behöver för att växa som människor så förblir vi själsligen på ett infantilt och barnsligt stadium. Vi blir förkrympta och måste hämnas på andra och projicera våra egoistiska föreställningar på andra. Det blir till ett förtryck som skapar mycket onödigt lidande. Ofta är orsaken att vi inte tagit ansvaret att växa som människor och känna ansvar för det liv och den jord som vi fått som gåva. När vi växer så inser vi att även andra har en plats i livet och behövs. Vi kan bli mer generösa och fördragsamma med det vi har i förhållande till andra som jagats bort från sin givna plats. FN:s konventioner om mänskliga rättigheter är visserligen ett dokument, men det förblir enbart skrivna ord om inte var och en av oss jobbar för att något av den människosynen skall bli verklighet i vår närmiljö.

Per-Arne Bengtsson, präst

Artikel 13

1. Var och en har rätt att fritt förflytta sig och välja bostadsort inom varje stats gränser. 2. Var och en har rätt att lämna varje land, även sitt eget, och att återvända till sitt land.

Artikel 14

1. Var och en har rätt att i andra länder söka och åtnjuta asyl från förföljelse. 2. Denna rätt får inte återopas vid rättsliga åtgärder som genuint grundas på icke-politiska brott eller på gärningar som strider mot Förenta nationernas ändamål och grundsatser.

Artikel 15

1. Var och en har rätt till en nationalitet. 2. Ingen får godtyckligt fråntas sin nationalitet eller nekas rätten att ändra nationalitet.

Artikel 16

1. Fullvuxna män och kvinnor har rätt att utan någon inskränkning med avseende på ras, nationalitet eller religion ingå äktenskap och bilda familj. Män och kvinnor skall ha samma rättigheter i fråga om äktenskaps ingående, under äktenskapet och vid dess upplösning. 2. Äktenskap får endast ingås med de blivande makarnas fria och fulla samtycke. 3. Familjen är den naturliga och grundläggande enheten i samhället och har rätt till samhällets och statens skydd.

Artikel 17

1. Var och en har rätt att äga egendom, både enskilt och tillsammans med andra. 2. Ingen får godtyckligt fråntas sin egendom.

Artikel 18

Var och en har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion och trosuppfattning och att, ensam eller i gemenskap med andra, offentligen eller enskilt, utöva

Kafé med föredrag och information

Fagersta kommun och Västanfors Västervåla församling ordnar under våren flera kaféträffar för personer som i någon form vårdar, stödjer eller hjälper personer med svårigheter att klara av vardagen på grund av ålder, fysisk eller psykisk ohälsa eller funktionsnedsättning. Första träffen var i Brukskyrkans kafé den 19 februari med 15 deltagare.

Britt-Marie Nohrstedt, Birgitta Hellman, Lena Hultberg och Päivi Viitanen jobbar på olika sätt med att stödja anhöriga till personer med funktionsnedsättning.

Kontakta anhörigstöd för att få råd och stöd. Där kan du få information om vilken hjälp du kan ansöka om för egen del. De kan också hjälpa till med kontakten med handläggare och andra myndigheter.

Kontaktpersoner för kaféträffarna:

Lena Hultberg, anhörigkonsulent,
lena.hultberg@fagersta.se tel 0223-445 84 eller 073-66 31 458,
Britt-Marie Nohrstedt, rådgivare/behandlare (Slussen)
britt-marie.nohrstedt.se tel 0223-442 95
Birgitta Hellman, diakoniarbetare
birgitta.hellman@svenskakyrkan.se tel 0223-434 11 eller 073-558 34 11

Kommande kaféträffar

i Brukskyrkans kafé kl 17-19.

23 april Tema: Att vara anhörig. Lena Gräsberg berättar utifrån sin situation.

21 maj Tema: Psykisk ohälsa. Per Morin, chef för vuxenpsykiatri.
Ann Catrin Hedman, enhetschef inom kommunal psykiatri.

Den 19 mars informerade kommunens biståndshandläggare Susanne Flyckt angående stöd och hjälp från kommunen. Silviasyster Carina Sandvik informerade om demenssjukdomar och förhållningssätt.

Tanken är att nå ut med information till både allmänhet och till närstående till personer med någon typ av funktionsnedsättning, om vilken hjälp som finns att få. Flera personer som arbetar i kommunen informerade vid den först träffen om sina verksamheter. Anhörigkonsulent Lena Hultberg inleder mötet med att berätta om målsättningen med vårens träffar: -Vi vill vända oss till både anhöriga och till allmänheten för att få ut information om våra olika verksamheter och på så sätt finna fler personer som vårdar, stöttar och hjälper i det tysta, förklarar hon.

Att be om hjälp är svårt

Det finns minst 1,3 miljoner anhörigvårdare i Sverige, enligt en tidigare undersökning. Sedan 2009 har anhörigvårdare enligt lag rätt till hjälp och avlastning från sin kommun, berättar Lena. Det handlar om förhöjd livskvalitet för den anhörige och för den sjuke. Anhörigkonsulenten ger information om vilka stöd- och hjälpinsatser som kommunen har. Det som anhörigstödet erbjuder och som det inte behövs bistånd för, kan vara till exempel telefonkontakt med anhörigstödet, delta i grupp tillsammans med andra i liknande situation, enstaka individuella samtal eller hjälp att via kommunens biståndshandläggare ansöka om stödinsatser från kommunen.

-Det svåraste i mitt jobb är att få personer att ta emot hjälp. Ofta är reaktionen positiv när jag tar den första kontakten, men många ser inte själva att de behöver avlastning. Alla behöver återhämtning. Att kunna gå på massage eller besöka frisören utan att behöva vara orolig för att personen därhemma är ensam kan vara nog så skönt. Att ta en promenad eller bara ligga och titta i taket är också okej, tycker Lena.

Anhörigkonsulenten och den anhörige

kommer tillsammans överens om omfattningen av stödet från kommunen. Några är nöjda med enbart ett stödjande telefonsamtal med viss regelbundenhet och andra vill kanske delta i en grupp för att få tillfälle att prata med andra som är i en liknande situation. På Malmen träffas grupper för närstående till personer med till exempel demenssjukdom.

-Det kan vara bra att få prata med andra som är i samma situation. Man kan känna igen sig i andras berättelser och få råd och tips av andra, för det är de anhöriga som är experter på sin situation, säger Lena.

Stödperson och dagverksamhet

Deltagande i dagverksamhet och hjälp av en stödperson i hemmet är stödinsatser som kräver biståndsbeslut från kommunens handläggare.

Så länge en sjuk person fortfarande bor hemma kan den anhörige få avlastning i form av en stödperson som kommer hem till den sjuke en stund vid behov. Ett annat alternativ är dagverksamheten Strået på Malmen eller Kontakten på Solliden, där den sjuke får delta i meningsfulla aktiviteter en eller flera dagar i veckan utifrån biståndshandläggarens behovsprövning. Skjuts ordnas till och från dagverksamheten om det behövs.

Slussen stöttar barn och vuxna

Britt-Marie Nohrstedt är rådgivare och behandlare på Slussen, som är kommunens öppna mottagning för personer med missbruksproblematik och deras närstående. Regelbundet träffar hon barn och ungdomar till föräldrar som kan ha till exempel beroendeproblematik, psykisk ohälsa, som är våldsamma eller skilda. Hon berättar om verksamheten BIG, som betyder Barn I Grupp. Det Britt-Marie vill förmedla till barnen och ungdomarna är att det är okej att

berätta om vad man varit med om, och att mina känslor får finnas. Tiden med gruppen ger barnen en stunds frist från en ofta jobbig vardag med krångliga föräldrar. -Vi leker, pysslar och pratar. Här får barnen vara barn och det finns utrymme för att få ha roligt. De får upptäcka att de inte är ensamma. De får också kunskap om problemen och blir stärkta att säga NEJ till något de inte vill. Humor och skratt är läkande, menar Britt-Marie.

Hon jobbar också med vuxna och äldre som är i riskbruk, missbruk eller beroende, och som vill ändra på sin situation. Slussen samverkar med familjeläkarna och vuxenpsykiatri. -Det är så häftigt att det finns även äldre personer som verkligen vill göra en förändring i sitt liv, säger hon. Man kan få mycket stöd och hjälp hos oss som förälder, barn eller familj. Det är modigt att be om hjälp!

Diakoni är att vara medmänniska

Birgitta Hellman, som är diakoniarbetare i Västanfors Västervåla församling, berättar om sitt arbete och hur hon kan ge stöd i en jobbig situation. Målet för förhållandet mellan Svenska kyrkans diakoni och den offentliga sektorn är att tillsammans bygga det goda samhället. -Diakonins uppgift är bland annat att se var vi behövs mest. Som människor delar vi livets villkor och vet vad sårbarhet och utsatthet vill säga. Min uppgift är att räcka ut handen och vara en medmänniska, till exempel genom stödsamtal. Jag har tystnadsplikt och för inte journalanteckningar, säger hon.

Efter den gemensamma informationen är det dags för fika. Deltagarna väljer ett bord där det sitter andra som är i en liknande situation, och ivriga samtal fyller kafélokalen.

sin religion eller trosuppfattning genom undervisning, andaktsutövning, gudstjänst och religiösa sedvänjor.

Artikel 19

Var och en har rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet att utan ingripande hysa åsikter samt söka, ta emot och sprida information och idéer med hjälp av alla uttrycksmedel och oberoende av gränser.

Artikel 20

1. Var och en har rätt till frihet i fråga om fredliga möten och sammanslutningar.
2. Ingen får tvingas att tillhöra en sammanslutning.

Artikel 21

1. Var och en har rätt att delta i sitt lands styre, direkt eller genom fritt valda ombud.
2. Var och en har rätt till lika tillträde till offentlig tjänst i sitt land.
3. Folkets vilja skall utgöra grundvalen för statsmakternas myndighet. Folkviljan skall uttryckas i periodiska och verkliga val, som skall genomföras med tillämpning av allmän och lika rösträtt och hemlig röstning eller ett likvärdigt fritt röstförfarande.

Artikel 22

Var och en har, i egenskap av samhällsmedlem, rätt till social trygghet, och är berättigad till att de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter som krävs för hävdandet av hans eller hennes människovärde och utvecklingen av hans eller hennes personlighet, förverkligas genom nationella åtgärder och mellanfolkligt samarbete i enlighet med varje stats organisation och resurser.

Artikel 23

1. Var och en har rätt till arbete, fritt val av sysselsättning, rättvisa och tillfredsställande arbetsförhållanden samt till skydd mot arbetslöshet.

Text och foto: Cecilia Kjellin Eriksson

Resan till Etiopien gjorde intryck

Intrycken från höstens resa till Etiopien är fortfarande tydliga för Gun Alingsjö Bäck när jag träffar henne flera månader efter resan. Hon är ännu uppfylld av möten med engagerade människor som självklart och helhjärtat hjälper andra.

Foto: Gun Alingsjö Bäck

-Det som tog tag i mig mest var när vi fick följa med en mentormamma när hon besökte unga mammor i deras hem i huvudstaden Addis Abeba, berättar Gun.

Gun Alingsjö Bäck är ordförande både i Stiftsrådet för internationella frågor och för Kyrkofullmäktige i Västmanfors Västervåla församling. Under många år har hon varit engagerad i Svenska kyrkans internationella arbete. I höstas fick hon möjlighet att följa med på en resa till Etiopien för att se hur pengarna som samlas in används, och för att kunna berätta om det på hemmaplan. 15 personer, som fungerar som internationella ombud i olika församlingar i Västerås stift, var i Etiopien under en vecka. De deltog i gudstjänster, träffade kontorsanställda på Mekane Yesus-kyrkan och Lutherska världsförbundet, och besökte flera projekt som Svenska kyrkans internationella arbete stödjer med insamlade medel.

Kyrkorna har gemensam historia

Mekane Yesus-kyrkan startade 1959 och är idag världens största lutherska kyrka med över 10 miljoner medlemmar. Varje söndag tas nya medlemmar emot i gudstjänsterna.

-Våra kyrkor har en gemensam historia och det märks att det sitter djupt hos människor inom deras kyrka. Det gör det extra intressant, tycker jag.

Gun berättar historien om en av grundarna till Mekane Yesus-kyrkan, som faktiskt kom från Fellingsbro i Västmanland. Karl Cederkvist var en missionär utsänd av EFS (Evangeliska Fosterlandsstiftelsen), som i början av 1900-talet byggde en missionsstation i Addis Abeba för sjukvård, utbildning och gudstjänstliv. Entoto missionsstation, som fortfarande finns kvar i full verksamhet, var ett av gruppens besöksmål.

Mentormammor ger råd och stöd

De besökte också EGST – Ethiopian Graduate School of Theology, som förenar teologi och utvecklingsstudier med ett tydligt genderperspektiv. Kvinnors roll och rättigheter lyfts fram på olika sätt. Mentormamma-programmet genomförs med EGST, så att teori och praktik länkas samman och studenter kan göra fältstudier och utbildas för projekt. Många flickor som lämnar landsbygden för att finna lyckan i storstaden råkar illa ut. Många unga kvinnor får arbete i stora växthus i Addis Abeba där

man odlar snittblommor för export. Utbildningscentret för diskussioner med ägarna till växthusen för att driva på att kvinnorna ska ha en garanterad lön. En del kvinnor blir förälskade och gravida utan att ha ett socialt skyddsnät, och andra utnyttjas på olika sätt. I det här sammanhanget gör mentormammorna stor skillnad när de kommer med viktiga råd och stöd.

Mentormammor är handplockade mödrar som har fått viss vårdutbildning och har erfarenhet av att leva ett utsatt liv med egna barn. Utrustade med personvåg och måttband gör mentormammorna hembesök och fungerar som vandrande mödra- och barnavårdcentraler. Normalt följer de ett barn och barnets mamma från före födseln tills barnet är fem år.

Gun och några av resekamraterna fick följa med en mentormamma när hon gjorde besök hemma hos några familjer. -Jag slogs av hur respektfullt och fint mentormamman behandlade de unga mammorna. Det var ett samtal mellan likställda med en ömsesidig vänlighet. Det kändes väldigt bra. Det var starka stunder. De unga mammorna uttryckte att mentormammans stöd var en fråga om liv eller död, och det har påverkat mig, säger Gun.

Besök på en särskola

Gruppen besökte också en skola för personer med utvecklingsstörning, som startade 1986. Skolans arbete hjälper till att förändra människors inställning till barn med utvecklingsstörning, som man tidigare gömde undan. Med hjälp av Montessori-pedagogik får barnen lära sig att hjälpa till med familjens försörjning, till exempel genom hantverk och att sköta djur.

Gun berättar med värme om den sista dagen i Etiopien när de på väg till söndagens gudstjänst i en kyrka hör sången på avstånd och när de kommer fram blir emottagna med glädje och dans.

Fakta om mentormammor

Mentormammor stöttar utsatta familjer i att bättre kunna ta hand om sina barn, genom råd och stöd i vardagslivet. Mentormammor utbildas på undersköterskenivå och har egen erfarenhet av ett utsatt liv med barn. De arbetar med förebyggande hälsovård genom hembesök där de väger och mäter barn så att undernäring kan upptäckas i tid. Projektet med mentormammor började 1979 i Sydafrika inom organisationen Philani, som är en av Svenska kyrkans samarbetspartners. Initiativtagare var den svenska läkaren Ingrid le Roux från Hedemora, som uppmärksammades på Svenska hjältar-galan i december 2018. Mentormammaprojekt bedrivs nu även i Swaziland och Etiopien.

Text: Cecilia Kjellin Eriksson

Fakta om Karl Cederkvist

Karl Cederkvist föddes i Fellingsbro 1854 och avled i Addis Abeba 1919. Han var en svensk missionär utsänd av EFS. I början av 1900-talet reste han till Addis Abeba för att delta i en missionsexpedition, men han kom för sent och övriga i expeditionen hade redan rest vidare inåt landet. Karl beslutade sig för att stanna och startade en verksamhet med skola och sjukvård.

Han försörjde sig under tidiga år som dräng och snickarlärling bland annat på Finnåkers kursgård, som idag är en av Västerås stifts kursgårdar. Cederkvist studerade teologi på EFS missionsinstitut Johannelund och prästvigdes 1885. Under teologistudierna träffade han kurskamraten Onesimus Nesib, en friköpt slav från Oromofolket i nuvarande Etiopien. Den kontakten förde honom senare som missionär till Etiopiens huvudstad Addis Abeba där han verkade som läkare, lärare och missionär. Han startade bland annat en skola för både pojkar och flickor, vilket var ovanligt i Etiopien på den tiden. I sitt stora sociala engagemang gav han fattiga fri medicinsk vård och vägrade låta välbärgade gå före i kön.

År 1912 köpte han mark och byggde moderkyrkan inom Mekane Yeseus-kyrkan. Här finns än idag verksamhet med sjukvård, undervisning och gudstjänstliv. Karl Cederkvist var en av de tidiga rötterna till Mekane Yesus-kyrkan, som idag är en av världens största lutherska kyrkor med över 10 miljoner medlemmar. Karl Cederkvists födelsetorp finns fortfarande kvar i Spannarboda utanför Fellingsbro.

Karl Cederkvist-stipendiet delas årligen ut av Västerås stift till en person, eller grupp, som i stort eller smått visat engagemang för en bättre värld. Pristagaren ska ha anknytning till Västerås stift och vara under 20 år.

2. Var och en har utan diskriminering rätt till lika lön för lika arbete.

3. Var och en som arbetar har rätt till en rättvis och tillfredsställande ersättning som ger honom eller henne och hans eller hennes familj en människovärdig tillvaro och som vid behov kan kompletteras med andra medel för socialt skydd.

4. Var och en har rätt att bilda och ansluta sig till fackföreningar för att värna sina intressen.

Artikel 24

Var och en har rätt till vila och fritid, innefattande skälig begränsning av arbetstiden samt regelbunden betald ledighet.

Artikel 25

1. Var och en har rätt till en levnadsstandard tillräcklig för den egna och familjens hälsa och välbefinnande, inklusive mat, kläder, bostad, hälsovård och nödvändiga sociala tjänster samt rätt till trygghet i händelse av arbetslöshet, sjukdom, invaliditet, makas eller makes död, ålderdom eller annan förlust av försörjning under omständigheter utanför hans eller hennes kontroll.

2. Mödrar och barn är berättigade till särskild omvårdnad och hjälp. Alla barn skall åtnjuta samma sociala skydd, vare sig de är födda inom eller utom äktenskapet.

Artikel 26

1. Var och en har rätt till utbildning. Utbildningen skall vara kostnadsfri, åtminstone på de elementära och grundläggande stadierna. Den elementära utbildningen skall vara obligatorisk. Yrkesutbildning och teknisk utbildning skall vara tillgänglig för alla. Den högre utbildningen skall vara öppen för alla med hänsyn till deras förmåga.

2. Utbildningen skall syfta till att utveckla personligheten till fullo och till att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Utbildningen skall också främja

Mattis gärning gläder många fagerstabor

En som vet hur man gör perfekta skidspår är Matti Heikki som bor med sin fru Liisa i Fagersta, närmare bestämt på Paradiset. Några hundra meter från hemmet tillbringar han åtskilliga timmar varje vinter med att preparera skidspår till många fagerstabors glädje.

**Text och foto:
Staffan Riddersporre**

Detta har han hållit på med länge, ca 15–16 år. Det började, berättar han, när barnen var små. Eftersom de bodde så nära det öppna området som i fagerstamun kallas Gamla London gjorde han där en liten slinga som barnen kunde åka runt på. Tiden gick, barnen blev större och både han, Liisa och barnen ville ha lite längre spår. Han köpte en fyrhjuling och kopplade en spårsläde bakom vilket underlättade arbetet. Med tiden blev det blev fler spår och mer preparering. Idag har han en rejäl sexhjuling som han är mycket nöjd med. Förutom att göra skidspår med den använder han och Liisa den för att göra utflykter i skogen. I somras, berättar Liisa, åkte de via skogsvägar ända till Ängelsberg och tillbaka. I och med att sexhjulingen är så stor sitter de bekvämt på den även längre sträckor.

Preparerar tidigt på morgonen

Jag frågar vad som är det besvärligaste med att preparera spåren.

-Det är när det kommer mycket snö på en gång. Samma sak om den faller som lätt pudersnö, då kan det vara lite problematiskt.

När han berättar det fyller Liisa i att det är tur att han är morgonpig. Redan före klockan sex är han nere vid området och kör när det behövs. Jag undrar om det är mycket störande, till exempel om folk trampar runt i spåren men Matti säger att det tack och lov inte har varit några problem med det.

Han berättar vidare att det är ganska snäll terräng att skida. Man kan välja lite olika slingor; en lite kortare som är ungefär 4 km och en lite längre på ungefär 8 km. Den längre har en backe som först blir en uppförbacke och sen när spåret vänder tillbaka blir det en härlig nedförbacke. Det är dubbelspår för att kunna mötas och han poängterar att det är viktigt att man håller till höger så det inte blir krock i backen, något som han varit med om.

Området är väldigt populärt, inte bara bland motionärer. Ofta förlägger skolorna sina friluftsdagar här och spåren kryllar av barn som åker skidor.

Har gjort i ordning en grillplats

Det är inte bara skidspår som han och Liisa har gjort i ordning där. Ovanför den gamla jordkällaren vid London finns en grillplats. Den gjordes också i ordning för barnen när de var små men nu är det många som tar med sig korv eller annat och grillar där. De berättar att ibland kommer hela grupper från förskolor. Man har också lagt ut några stockar runt eldstaden där man kan sitta. Förutom att grilla korv kan barnen åka pulka i pulkabacken som Matti och Liisa har gjort i ordning. Ved får man ta med sig själv med det händer att besökare har med sig så mycket att de lämnar kvar ved i det lilla vedförrådet som ligger bredvid grillplatsen.

Jag frågar Matti om han bara

motionerar via skidor och då berättar han att både han och Liisa tidigare sprang mycket. De var bland annat med i Fagersta Running Club i många år. En av höjdpunkterna var när de var med i det lag som åkte till Mora och tävlade i stafett.

Tyvärr har han idag problem med en höft så han får ta det lugnt med både skidåkning och löpning. Istället ägnar sig Matti och Liisa åt promenader och cykling. Liisa berättar att hon har smärtor i hals och nacke som begränsar henne. De åker också ibland upp till stugan i norra Finland som ligger belägen i Kolari nära den svenska gränsen, ca 3 mil öster om Pajala. Då lastar han sexhjulingen på släpkärran och så kan de göra fina utflykter i skogarna där.

Jobbar med trä från skogen

Matti är även duktig på att jobba med trä. Han visar en fantastiskt fin gungstol som han har gjort. Mycket av arbetet gick ut på att finna lämpliga delar i skogen att sätta ihop den med. Han visar mig även två rejäla bord som han sågat till med motorsåg och sen slipat. Det är fantastiska arbeten.

När vi har fikat klart säger Matti att han visserligen bor på området som kallas Paradiset men det riktiga Paradiset ligger några hundra meter från hemmet. När han säger det ler han med hela ansiktet och man förstår precis vad han menar. Vi kan vara tacksamma för att det finns eldsjälarna som tycker om att göra gott för andra.

Grillplatsen som Matti och Liisa har gjort i ordning i skogen vid Meling. På www.skidspår.se kan man se de skidspår som finns i Fagersta. Där lägger de som åker in betyg på snötillgång och spårens beskaffenhet.

Matti har gjort en gungstol av material som han hittat i skogen.

Matti och Liisa på väg ut för att preparera skidspåren vid London.

London var från början benämningen på en gruvarbetarbostad som uppfördes i Meling på 1870-talet med 8 rum på nedre botten och 4 rum på övre. Se länk Källa: www.bygdeband.se/?posttype=attachemnet&p=514731

förståelse, tolerans och vänskap mellan alla nationer, rasgrupper och religiösa grupper samt främja Förenta nationernas verksamhet för fredens bevarande.

3. Rätten att välja utbildning för barnen tillkommer i första hand deras föräldrar.

Artikel 27

1. Var och en har rätt att fritt delta i samhällets kulturella liv, att njuta av konst samt att få ta del av vetenskapens framsteg och dess förmåner.

2. Var och en har rätt till skydd för de ideella och materiella intressen som härrör från vetenskapliga, litterära och konstnärliga verk till vilka han eller hon är upphovsman.

Artikel 28

Var och en har rätt till ett socialt och internationellt system där de rättigheter och friheter som behandlas i denna förklaring till fullo kan förverkligas.

Artikel 29

1. Var och en har plikter mot samhället, i vilket den fria och fullständiga utvecklingen av hans eller hennes personlighet ensamt är möjlig.

2. Vid utövandet av sina rättigheter och friheter får en person endast underkastas sådana inskränkningar som har fastställts i lag och enbart i syfte att trygga tillbörlig hänsyn till och respekt för andras rättigheter och friheter samt för att tillgodose ett demokratiskt samhälles berättigade krav på moral, allmän ordning och allmän välfärd.

3. Dessa rättigheter och friheter får inte utövas på ett sätt som är oförenligt med Förenta nationernas ändamål och grundsatser.

Artikel 30

Ingenting i denna förklaring får tolkas som att det innebär en rätt för en stat, en grupp eller en enskild person att ägna sig åt en verksamhet eller att utföra en handling som syftar till att omintetgöra någon av de rättigheter eller friheter som anges i förklaringen.

Gudstjänster i påsk och vår

Må 15/4 kl 13

Måndagsträff och andakt i Väster-våla sockenstuga med påsklunch.

To 18/4 kl 19

Skärtorsdagsmessa i Västanfors ka.

Fr 19/4 kl 11

Långfredagsgudstjänst i Västanfors kyrka med Kyrkokören. Sångsolist: Britt-Marie Frid Andersson

Fr 19/4 kl 13

Jumalanpalvelus. Finsk långfredagsgudstjänst i Brukskyrkan.

Sö 21/4 kl 11

Påskdagsmessa i Västanfors kyrka med Kyrkokören.

Må 22/4 kl 9

Gudstjänst på Västanfors Hembygdsgård (i logen). Lätt frukost serveras till självkostnadspris.

To 25/4 kl 19

Veckomässa i Västanfors kyrka.

Sö 28/4 kl 18

Gudstjänst i Västanfors kyrka.

Ti 30/4 kl 20

Kyrkokören sjunger på Valborgsmässöfirandet på Udden i Ängelsberg.

Sö 5/5 kl 15

Mässa i Brukskyrkan. Kyrkkaffe.

To 9/5 kl 19

Veckomässa i Västanfors kyrka.

Sö 12/5 kl 10-12

Familjedag i Västervåla.

Sö 12/5 kl 13

Ättienpäiväjuhla. Finskt morsdagsfirande på Lindgården.

Sö 12/5 kl 18

Rockgudstjänst i Västanfors kyrka.

Må 13/5 kl 14

Måndagsträff och andakt i Väster-våla sockenstuga.

Ti 14/5 kl 8

Morgonmessa i Västanfors kyrka.

Sö 19/5 kl 15

Gudstjänst i Brukskyrkan. Kaffe

To 23/5 kl 19

Veckomässa i Västanfors kyrka.

Sö 26/5 kl 11

Jumalanpalvelus. Finsk gudstjänst i Brukskyrkan.

Sö 26/5 kl 15

Friluftsgudstjänst i Brandbo, vid gamla kapellet. Fagersta spelmannslag. ?

To 30/5 kl 8 Friluftsgudstjänst på Hotellberget i Ängelsberg. Kyrkokören medverkar.

To 30/5 kl 14 Konfirmation i Västanfors kyrka.

Sö 2/6 kl 10

Familjegudstjänst i Västanfors kyrka med sommaravslutning och stora tårtan

Sö 2/6 kl 15

Mässa i Brukskyrkan. Kaffe

Sö 9/6 kl 11

Friluftsgudstjänst på Oljeön. (Oljeöns dag.)

Sö 9/6 kl 15

Gudstjänst i Brukskyrkan. Kaffe

Ti 11/6 kl 19

Musik i sommarkväll i Väster-våla kyrka med Kyrkokören.

Sö 16/6 kl 18

Gudstjänst på Lindgårdens uteplats.

Ti 18/6 kl 19

Musik i sommarkväll i Väster-våla kyrka med vokalensemblen Gränslösa.

*Mer information om gudstjänster finns i predikaturen i Fagersta-Posten och på församlingens hemsida.
www.svenskakyrkan.se/vastanfors*

Ny idrottshall

Församlingens planer på att bygga en ny idrottshall på Kyrkvägen börjar ta form. Efter flera års väntan på detaljplanändring och planering är det snart dags att ta det första spadtaget.

–Målet är att hallen ska vara klar att använda i augusti 2020, berättar Jonas Högberg, fastighetsansvarig i Västanfors Västervåla församling.

Sporthallen byggs med fullstora mått och ska användas både för Lindgårds-skolans idrottsundervisning och kan hyras av föreningar och allmänhet övriga tider.

I byggnadskommittén ingår Anders Linger (POSK), Gun Alingsjö Bäck (POSK), Petronella Hjertqvist (POSK) och Tom Selnes (S), samt kyrkoherde Henrik Rydberg och Jonas Högberg, fastighetsansvarig.

Julkampanjen gav nästan 40 miljoner

39,4 miljoner kronor blev resultatet för Svenska kyrkans julkampanj En flicka är född.

I Västanfors Västervåla församling samlade internationella gruppen in nästan 30 000 kronor genom olika aktiviteter, kollekt och gåvor. Tack alla som har bidragit med gåvor och frivilligt arbete!

Musik i Sommarkväll

Västervåla kyrka tisdagar kl 19

11/6 Kyrkokören

18/6 Vokalensemblen Gränslösa

25/6 Göran Fröst violin

Oskar Ekberg piano

2/7 Josefina Paulson nyckelharpa

Torbjörn Näsbom nyckelharpa

9/7 Meta Roos sång

Jan Ottesen gitarr

Per V Johansson kontrabas

16/7 Bergslagens kammarsymfoniker

23/7 Lovsång till kärleken

Anna-Lotta Larsson sång

Michael Ottosson piano

30/7 Ramona Jannert Telcian violin

Gustav Jannert piano

6/8 Amanda Zedwk saxofon

Kjell Fernström piano

Fri entré!

Meditativ vandring i Malingsbo

onsdagen den 29 maj

Följ med på en vandring i en inre och yttre natur,
som formats sedan urminnes tider.

Efter vandringen bjuds det på fika och samtal för de som vill.

Plats: Samling vid Malingsbo Herrgård.

Tid kl. 18—ca. 21

Arrangör: Norrbärke församling, Treard event/A-K Treard
och Malingsbo Rehabcenter.

För mer information ring, GB H Pedersen tel. 0240-79984

Loppis med stil

Lördagen den 27 april kl 11–14 på Lindgården. Ta en promenad i vårsolen och titta in till oss. Här kan du göra massor av fina fynd och fika gott!

Nu kan du söka medel ur våra stipendiefonder

Uppgifter om aktuella stipendier och ansökningsblanketter finns på församlingsexpeditionen på Lindgården tel 0223-434 00 samt på hemsidan. Ansökan lämnas senast den 3 maj.

Nästa tidning

Nästa nummer av församlingstidningen Mitt i livet kommer ut den 16 juni. Hör av dig till redaktören om du inte får någon tidning.

MITT I LIVET

Ansvarig utgivare: Henrik Rydberg, tel 0223-434 10.

Redaktör: Cecilia Kjellin Eriksson, tel 434 06. **Tryck:** PRIMA-tryck, Hallstahammar. **Omslagsfoto:** Magnus Aronson.

Redaktören svarar för osignerat material.

WWW.SVENSKAKYRKAN.SE/VASTANFORS

Svenska kyrkan
VÄSTANFORS VÄSTERVÅLA

Samma himmel. Samma rättigheter. Verkligheten ser olika ut.

Var med i kampen för människors rätt
att få resa sig starkare ur en katastrof.

SWISHA DIN GÅVA TILL

900 1223

svenskakyrkan.se/fastekampanjen

Svenska kyrkan
INTERNATIONELLT ARBETE

medlem av
actalliance